

bbw

De staat van het
Amsterdamse
primair onderwijs

2023

Inhoudsopgave

Voorwoord	3	Over gezondheid	9
Verantwoording	4	Over bubbels	10
Over besturen en scholen	5	Over medewerkers	11
Over leerlingen	6	Over kleine scholen	12
Over toetsen en streefniveaus	7	Over huisvesting	13
Over adviezen voortgezet onderwijs	8	Gonclusies en ambities	13

Voorwoord

In deze Staat van het Amsterdamse primair onderwijs heeft het Breed Bestuurlijk Overleg (BBO) een foto gemaakt van het onderwijs zoals het er in 2023 voor staat. BBO is de vereniging van schoolbesturen in het primair en speciaal onderwijs in Amsterdam. Samen werken we aan goed onderwijs voor alle kinderen in Amsterdam.

Onderwijs van hoge kwaliteit bieden vraagt voortdurende toewijding. We zijn er trots op hoe al onze medewerkers omgaan met de complexe uitdagingen, waaronder het lerarentekort en de fikse achterstand waarmee jonge kinderen aan hun schoolloopbaan beginnen. Ontwikkelingen in de maatschappij, waaronder de ontleding, zijn zichtbaar in het onderwijs. Binnen die omstandigheden zetten de Amsterdamse onderwijsprofessionals zich elke dag met de volle 100 procent in om onze leerlingen goed op te leiden. Deze staat laat de effecten zien die we met daadkracht en innovatieve oplossingen bereiken.

De successen en mogelijkheden voor verdere verbetering zijn in lijn met de vier strategische doelen van BBO: gelijke kansen, goede onderwijskwaliteit, aanpakken van het lerarentekort en goede onderwijshuisvesting. We zien dat de onderwijskwaliteit kan verbeteren, zelfs als lerarentekort en grootstedelijke vraagstukken ons parten spelen. Deze Staat toont aan dat er gewerkt is aan compensatie van leervertraging na de coronapandemie. Voor veel basisvaardigheden is verbetering te zien, bij een aantal is de vertraging weggewerkt. We vinden oplossingen om de impact van het lerarentekort te verkleinen en ons te blijven inzetten voor het leveren van kwalitatief onderwijs. Onze inspanningen voor goede onderwijsfaciliteiten dragen bij aan een leeromgeving die zowel huidige als toekomstige behoeften ondersteunt.

Deze Staat bevestigt veel van wat we al wisten en biedt waardevolle nieuwe inzichten. Als BBO trekken we een aantal conclusies die we prioriteit geven en waar we ambities aan koppelen. De conclusies en ambities beschrijven we achterin dit compacte rapport. Ze zijn in lijn met onze strategische doelen en met de recent opgestelde Onderwijsambities Amsterdam, een gezamenlijk initiatief van kinderopvang, PO, VO, mbo en de gemeente Amsterdam. Het is de concrete opdracht voor ons als BBO dat we de ambities samen met onze partners oppakken en gebruiken als startpunt voor verdere dialoog en verbeteringen. Zo sturen we bij en versterken we met elkaar het onderwijs en de kansen voor alle Amsterdamse kinderen, in lijn met de treffende uitspraak van wethouder Moorman: 'De beste school zou altijd de school om de hoek moeten zijn'.

December 2023,
Kwaliteitscommissie Breed Bestuurlijk Overleg Amsterdam

Verantwoording

Cijfers zeggen niet alles over het onderwijs. Er gebeurt veel onmeetbaars en het werkelijke schoolleven is niet in cijfers uit te drukken. Al krijgen cijfers soms veel nadruk, om iets objectiefs over de staat van onderwijs te kunnen zeggen zijn data en cijfers nodig. Ze vormen een belangrijk meetinstrument die we als BBO samen duiden en meenemen in het grotere geheel van alles wat we zien, lezen en meten, binnen elk bestuur, het Amsterdamse onderwijs en de wereld om ons heen.

Voor de Staat van het Amsterdamse primair onderwijs 2023 is gebruik gemaakt van een groot aantal openbare data. Het gaat om cijfers van de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO), Onderzoek & Statistiek (O&S) van de gemeente Amsterdam, het samenwerkingsverband passend onderwijs Amsterdam-Diemen, het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek (NRO), het CBS en de GGD. Ook hebben (bijna) alle Amsterdamse scholen de data uit het Parnassys-leerlingvolgsysteem beschikbaar gesteld. Voor dit onderzoek zijn zoveel mogelijk cijfers uit gelijke perioden gebruikt. Naast dataonderzoek is kwalitatief onderzoek gedaan, om de foto die de Staat is verder in te kleuren. Bestuurders en schooldirecties, verdeeld over de stad, zijn geïnterviewd aan de hand van een gespreksleidraad. Ook hebben bestuurders een vragenlijst beantwoord, waarin zowel gegevens als opinies werden opgevraagd. De vragenlijst is beantwoord door 20 van de 38 Amsterdamse besturen, waaronder in elk geval alle grotere besturen. De respons is daarmee representatief.

Over besturen en scholen

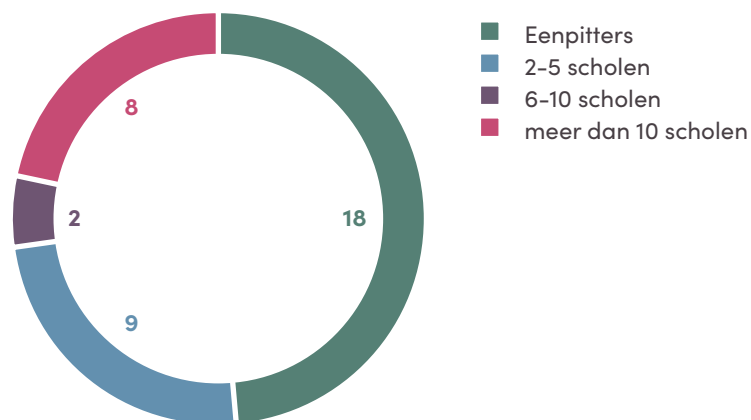
Onderwijskwaliteit

Volgens onderzoek van de Inspectie van het Onderwijs staat het Amsterdamse PO er goed op. De meeste besturen en scholen hebben een voldoende beoordeling, een aantal krijgt een goed. Landelijk ziet de inspectie dat 28% van de besturen onvoldoende op kwaliteit stuurt. In Amsterdam gaat het om 16% van de besturen, uitsluitend kleine besturen en eenpitters, samen verantwoordelijk voor 5,8% van de scholen.

BBO werkt aan sluiting te kleine scholen

Amsterdam telt in 2023 37 schoolbesturen en 206 scholen voor basisonderwijs. Veel besturen zijn klein.

Figuur 1. Aantal scholen per bestuur

Bron: Samengesteld met data van de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO)

173 scholen hebben een prima omvang, zijn klein maar laten groei zien, of zijn net gestart – voor deze laatste groep geldt de instandhoudingsnorm niet. 33 scholen, 16 procent van het totale aantal scholen, bevinden zich onder de instandhoudingsnorm van 195 leerlingen. De stichtingsnorm voor Amsterdam is 323 leerlingen.

De schoolbesturen die verenigd zijn in BBO hebben afgesproken te kleine vestigingen te sluiten, omdat kleine scholen kwetsbaarder zijn dan grote. Meer hierover is te lezen in het hoofdstuk 'Over kleine scholen'. Tegelijk zijn er onder de vlag van nieuwe besturen nieuwe scholen gesticht, zowel in oude als in nieuwe wijken. In de periode 2020-2022 zijn er tien scholen gesloten, en vijf nieuwe opgericht. Door deze ontwikkeling is het aantal scholen de laatste tien jaar met één afgenomen. De komende jaren zal een herschikking van het aanbod nog voortduren.

Figuur 2. Aantal scholen op 1-10-2022

	Amsterdam	Centrum	Zuid	Oost	West	Nieuw-West	Zuidoost	Driemond-Weesp	Noord
Hoofdvestigingen	201	9	34	31	27	38	23	8	31
Nevenvestigingen	5	1	2	0	1	0	0	0	1
Totaal aantal vestigingen	206	10	36	31	28	38	23	8	32
Hoofdvestigingen onder de norm <196	48	1	6	9	5	6	8	3	10
Waarvan recent opgericht	8	0	1	2	0	2	0	0	3
Prognose binnen 4 jaar binnen norm	7	0	0	2	1	0	2	1	1
Resterend aantal kleine scholen	33	1	5	5	4	4	6	2	6

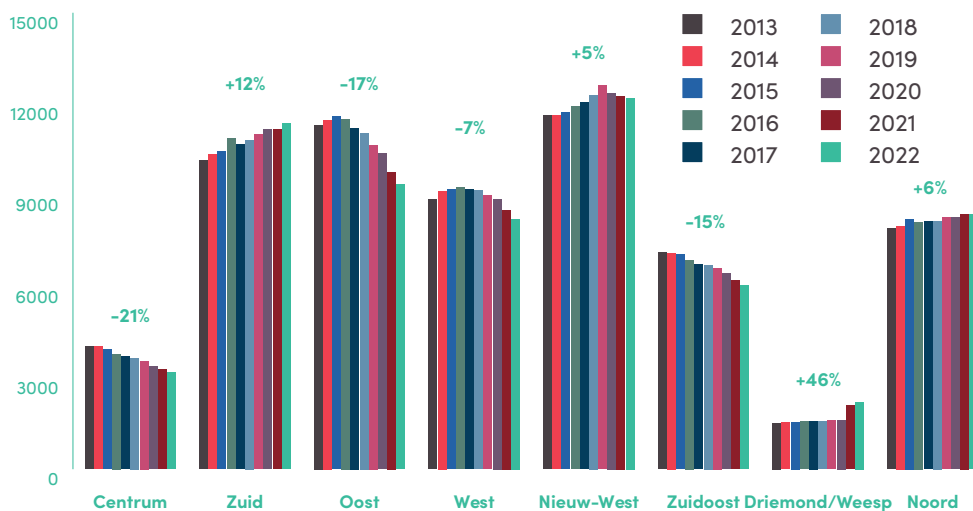
Bron: Samengesteld met data van de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO)

Over leerlingen

Leerlingenaantal daalt

Als gevolg van demografische ontwikkelingen neemt het leerlingenaantal in de stad sinds 2018 af. De daling is het sterkst in Oost, Zuidoost en het Centrum. In Noord en Weesp neemt het aantal leerlingen toe. De langetermijnprognose laat na 2027 een lichte groei zien, het gevolg van woningbouw.

Figuur 3. Leerlingentelling per stadsdeel met percentage t.o.v. 2013

Bron: Samengesteld met data van de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO)

Gespecialiseerd onderwijs groeit

Het speciaal basisonderwijs (sbo) ziet een sterke groei vanaf 2018 met in het laatste jaar een daling. Het speciaal onderwijs kent een gestage groei, met name in cluster 4. Het aantal verwijzingen naar het speciaal onderwijs is hoger op scholen met een hogere schoolweging. Ook de verwijzing naar het speciaal onderwijs vanuit voorschoolse voorzieningen neemt toe. Het lerarentekort (en dus de inzet van minder ervaren personeel) en de gevolgen van de pandemie (opvoedingsproblemen) lijken de groei te verklaren.

Leerlingen met achterstanden

Op basis van de door het ministerie van OCW berekende achterstandsscore ontvangen scholen middelen om kansengelijkheid van leerlingen te bevorderen. De achterstandsscore van scholen is het hoogst in resp. Nieuw-West, Zuidoost en Noord.

Herkomst ouders

Het aantal leerlingen waarvan tenminste één ouder is geboren rond de Middellandse Zee of andere niet-Engelstalige landen buiten Europa neemt over meerdere jaren genomen af. Het aandeel van leerlingen met een westerse achtergrond van buiten de Europese Unie is gestegen.

Figuur 4. Migratie-achtergrond per stadsdeel op 1 januari 2023 (afgerond op hele getallen)

	Nederland	Europa (excl. NL)	Turkije	Marokko	Suriname	Overig Afrika	Overig Azië	Amerika en Oceanië
Centrum	49%	23%	1%	3%	2%	4%	9%	10%
Zuid	39%	26%	2%	4%	2%	4%	12%	11%
Oost	47%	15%	4%	12%	4%	5%	7%	6%
West	39%	17%	6%	16%	3%	6%	7%	7%
Nieuw-West	27%	12%	14%	28%	2%	5%	8%	3%
Zuidoost incl. Driemond	25%	8%	2%	3%	22%	21%	11%	8%
Weesp	67%	9%	2%	7%	2%	4%	6%	4%
Noord	43%	10%	7%	15%	4%	8%	9%	5%

Bron: O&S

Verzuim en vrijstellingen

Het aantal absolute verzuimers (leerplichtigen zonder schoolinschrijving) is tijdens covid afgenomen. Het aantal vrijstellingen op de leerplicht blijft toenemen.

Over toetsen en streefniveaus

Twee indicatoren

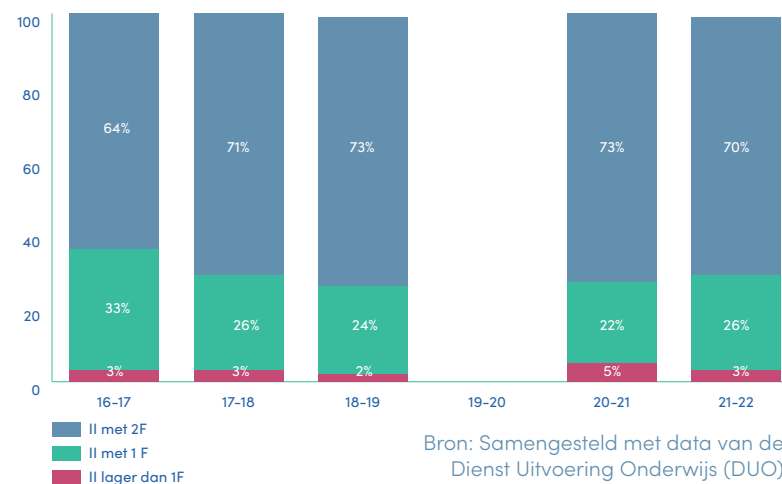
Om de ontwikkeling van leerlingen in beeld te brengen zijn twee indicatoren onderzocht. De referentie- of streefniveaus op basis van (Cito-)toetsen meten een fundamenteel eindniveau. De leergroei laat zien wat het onderwijs toevoegt aan een kind: op welk niveau start het kind, en hoe ver groeit het door.

Referentieniveaus

Op het gebied van referentieniveaus zien we een aantal ontwikkelingen. Het aantal leerlingen dat het fundamentele niveau bij de basisvaardigheden niet behaalde, kende tijdens de covidperiode een piek. In 2019-2020 is niet gemeten. Voor taalvaardigheid is deze achterstand of vertraging inmiddels ingehaald. Ook het gemiddelde niveau voor begrijpend lezen is na covid verbeterd, maar dit blijft in delen van de stad zorgelijk. Het aantal leerlingen dat het streefniveau voor rekenen/wiskunde niet haalt blijft eveneens hoog.

In het schooljaar 2020-2021 is zowel bij lezen, taalverzorging als rekenen/wiskunde het percentage leerlingen dat het streefniveau niet haalt in Amsterdam hoger dan landelijk gemiddeld. De leervertraging was tijdens de covidperiode het sterkst in Zuidoost, Nieuw-West en Noord. In het schooljaar 2021-2022 is daar verbetering te zien.

Figuur 5. Lezen

1F

Fundamenteel niveau

2F

Hoger dan het streefniveau
(percentages afgerond op hele getallen)

Van het schooljaar 2019-2020 zijn geen gegevens omdat in dat jaar niet getoetst is als gevolg van covid en lockdowns.

Leergroei

In vergelijking met de vorige Staat is voor het onderzoek naar leergroei een langere periode genomen: van de groepen 5 in 2019-2020 en 2020-2021 en de groepen 7 in 2021-2022 en 2022-2023. Voor dit onderzoek hebben (bijna) alle scholen de data uit hun leerlingvolgsystemen beschikbaar gesteld. Het is de eerste keer dat leergroei op deze diepgaande manier is onderzocht.

De gemiddelde leergroei in de stadsdelen Nieuw-West, Oost en Noord is relatief hoog bij begrijpend lezen, bij Zuidoost en Oost bij rekenen/wiskunde en Zuidoost en Driemond-Weesp bij spelling-taalverzorging. Hier maken leerlingen forse stappen ten opzichte van hun uitgangspositie.

Figuur 6. Begrijpend lezen

	Groep 5 midden 19-20		Groep 7 eind 21-22		Groep 5 midden 20-21		Groep 7 eind 22-23	
Centrum	161	206	28%	165	209	27%		
Zuid	160	202	26%	160	202	26%		
Oost	151	196	30%	157	199	27%		
West	152	193	27%	151	194	28%		
Nieuw-West	135	184	36%	134	172	28%		
Zuidoost	137	170	24%	136	161	18%		
Driemond-Weesp	153	195	27%	163	199	22%		
Noord	147	180	22%	146	191	31%		
Gemiddeld NL	156	196	26%					

Bron: Parnassys Leerlingvolgsysteem

Leergroei en referentieniveaus vergeleken

Uit dit onderzoek blijkt dat de leergroei in Amsterdam gelijk is aan het landelijk gemiddelde, en in delen van de stad met een hoge achterstandscore soms ook hoger dan landelijk gemiddeld. Niettemin zijn de scores aan het eind van groep 7 lager dan landelijk gemiddeld. Dit kan verklaard worden door achterstanden, waaronder die in de taalontwikkeling, die zijn ontstaan voor de entree in het basisonderwijs.

Over adviezen VO

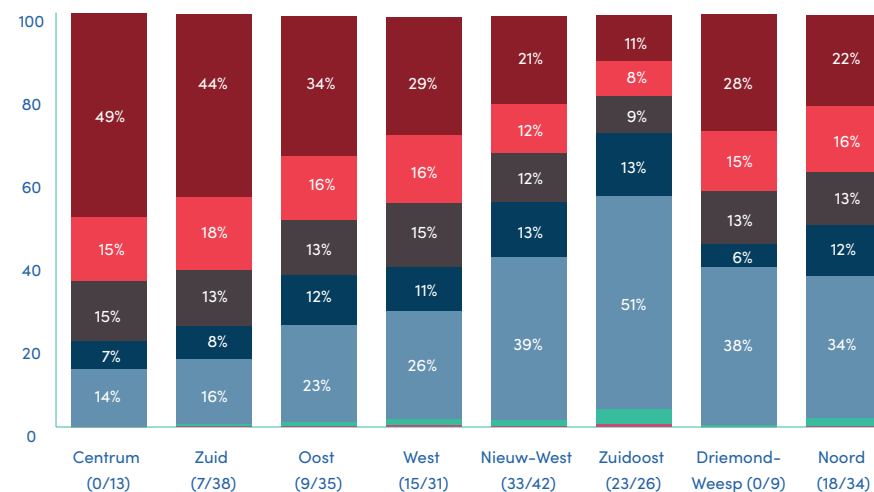
Kansrijk adviseren leidt tot stijging adviezen

Het aantal ontheffingen op de eindtoets is in het basisonderwijs de laatste twee jaar sterk gedaald. Met andere woorden: steeds meer leerlingen maken de eindtoets. In het sbo is het aantal ontheffingen juist gestegen. Het kansrijk adviseren in de covidperiode heeft geleid tot een lichte stijging van adviezen richting theoretische leerwegen vmbo-t tot en met vwo.

Adviezen bij een hoge schoolweging

Er is een duidelijke relatie tussen een hoge schoolweging en een verhoudingsgewijs groter aantal adviezen naar een praktische leerweg. Ook het aantal heroverwegingen en bijstellingen van het VO-advies is hoger geweest in stadsdelen met een gemiddeld hoge schoolweging.

Figuur 7. VO-advies 2022 per stadsdeel

Tussen haakjes het aantal scholen met een weging van 30 of hoger, afgezet tegen het totale aantal scholen in de wijk

Bron: Samengesteld met data van de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO)

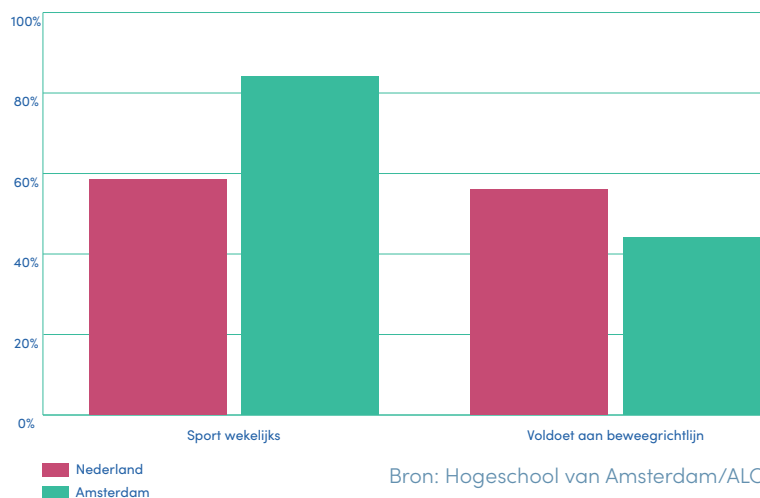
Over gezondheid

Veel sporten, weinig bewegen

Bewegen is essentieel voor de ontwikkeling van kinderen. Het heeft een positief effect op de fysieke, emotionele, persoonlijke, sociale én intellectuele ontwikkeling. In Nederland gaan we uit van een beweegrichtlijn van 60 minuten per dag op matig intensief niveau. Een meerderheid van de Amsterdamse basisschoolleerlingen sport meerdere keren per week, maar haalt de beweegrichtlijn niet.

Scholen werken planmatig aan de invoering van meer beweging in het onderwijs, onder andere door structurele professionalisering van vakleerkrachten en een netwerk bewegingsonderwijs. Ook effectief is de Dynamische Schooldag, waarbij zittend leren regelmatig wordt afgewisseld met een beweegmoment.

Figuur 8. *Wekelijks sporten en voldoen aan de beweegrichtlijn (Nederland= 4-11 jarigen, Amsterdam = 5-12 jarigen)*

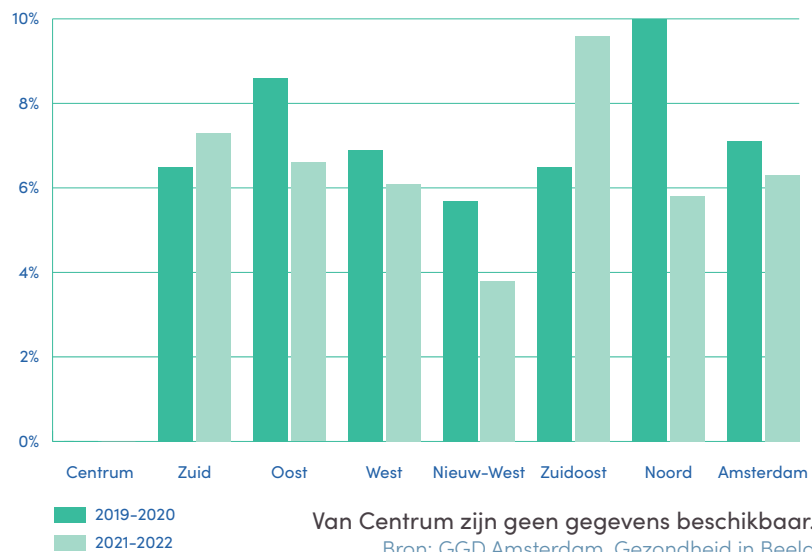

Mentaal welzijn

Uit het onderzoek blijkt dat met name bij jonge kinderen (kleuters) de naweeën van de coronatijd nog merkbaar zijn. Dit uit zich in lagere algemene gezondheid, meer angst of meer boosheid. Het geldt met name voor kinderen uit eenoudergezinnen, grote gezinnen en gezinnen waar in deze periode veel stress was. In Nieuw-West, Zuidoost en Noord komen slaapproblemen en angstig en verlegen gedrag bij 10-jarigen bovengemiddeld voor.

De deelname aan de VVE is nog niet terug op het niveau van voor de coronapandemie. Relatief veel kleuters starten hun schoolloopbaan met problemen op het gebied van gedrag, een matige taalontwikkeling en vroege trauma's. Dit lijkt een nawee van de covidperiode te zijn, onder andere door fricties en frustraties in het gezin. Tijdens covid zijn er ook zorgen geweest dat kindermishandeling toenam.

Figuur 9. *Percentage ouders van 10-jarigen met veel stress bij de opvoeding*

Jeugdhulpverlening

Deze Staat laat zien dat de jeugdhulpverlening door de Ouder- en Kindteams (OKT's) nog onvoldoende aansluit op de wensen van de school. Het is nodig dat hulpverlening goed bereikbaar is; dit wordt nu onvoldoende als zodanig ervaren. Veel besturen en scholen pleiten voor schoolgebaseerde jeugdhulp waarbij onderwijs en hulpverlening nauw samen optrekken.

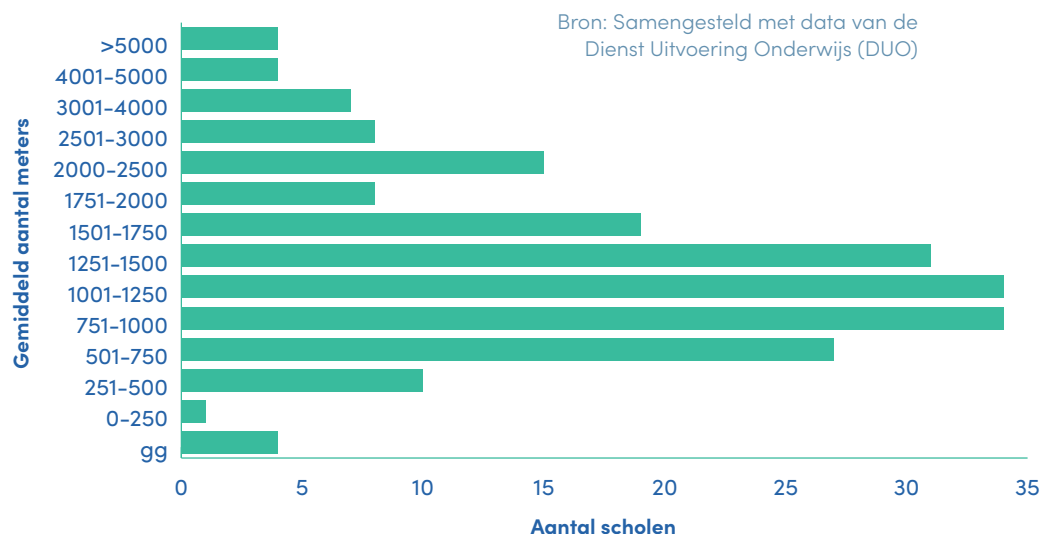
Over bubbels

De verschillen tussen rijk en arm in de stad zijn groot. De segregatie neemt toe, ook in het onderwijs. Kinderen groeien op in bubbels. In dit hoofdstuk beschrijven we het onderzoek naar bubbels en segregatie.

Opleidingsniveau ouders stijgt

Het opleidingsniveau van de ouders van de Amsterdamse basisschoolleerlingen blijft stijgen. In 2021 heeft 53% van de leerlingen hbo- of wo-opgeleide ouders. Dit percentage concentreert zich vooral in Centrum en Zuid. Ook het opleidingsniveau van ouders met een migratie-achtergrond neemt toe. Het feit dat het opleidingsniveau van ouders ook in achterstandswijken langzaam stijgt, zal de komende jaren de voorwaarden voor kansgelijkheid verstevigen. Het opleidingsniveau van ouders is immers een positieve factor als het gaat om de onderwijs- en taalontwikkeling van kinderen.

Figuur 10. Gemiddelde afstand school-huisadres per school

Naar school in de wijk

Lang niet alle Amsterdamse leerlingen gaan naar de school in hun eigen wijk. Op 17% van de scholen zitten veel minder leerlingen met hoogopgeleide ouders dan er in de wijk wonen en op 8% van de scholen veel meer dan er in de wijk wonen. Bij 18% van de scholen is de gemiddelde afstand naar huis meer dan twee kilometer. Stadsdeel Zuid heeft verhoudingsgewijs veel scholen waar leerlingen gemiddeld meer dan 3 kilometer vandaan wonen.

Naar de voorkeursschool

Voor het schooljaar 2022-2023 is 94% van de leerlingen geplaatst op de voorkeursschool en 98% op een top 3-school. Dat is een mooi resultaat, maar duidt hier en daar ook op overcapaciteit.

Nieuwkomersonderwijs gecentraliseerd

Sinds 2019 zijn de nieuwkomersvoorzieningen in Amsterdam gecentraliseerd, met als doel de aanmelding centraal te laten verlopen en voldoende reguliere onderwijsplekken beschikbaar te hebben in locaties met minimaal 4 groepen. Afdoende huisvesting en voldoende geschoold personeel zijn daarbij speerpunten. In gezamenlijkheid lukt het de meeste leerlingen op de juiste plek te plaatsen. In totaal zitten er per 12 mei 2023 1.032 leerlingen in deze centrale voorzieningen, met 68 kinderen op een wachtlijst die onderwijs in een reguliere groep ontvangen. Door de verwachte stijging van het aantal nieuwkomers in de basisschoolleeftijd is uitbreiding van de capaciteit noodzakelijk.

Figuur 11. Nieuwkomersonderwijs 2023

Over medewerkers

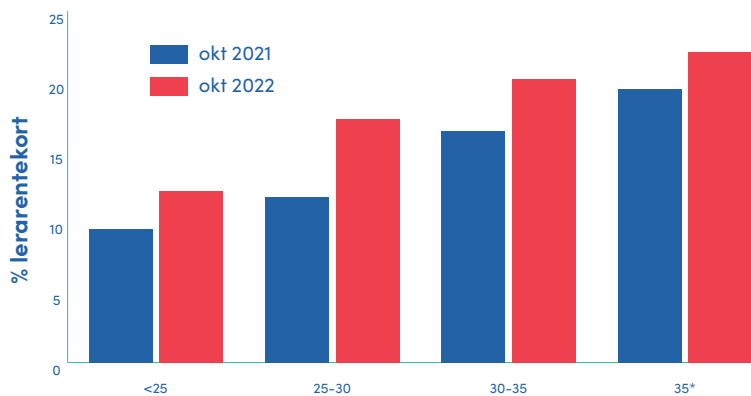
Maatregelen tegen lerarentekort hebben effect

Sinds 2020 loopt het tekort aan bevoegde leraren in Amsterdam sneller op, naar 16,8% begin 2023. De verschillende maatregelen zijn gericht op behoud en werving, ongelijkheid tussen scholen bestrijden en meer regelruimte. Samen lijken de maatregelen effect te hebben. Zij-instroom is een zeer kansrijk traject: de groep zij-instromers is gegroeid naar gemiddeld 120 starters per jaar sinds 2020.

Lerarentekort groter bij hoge schoolweging

Scholen met een hoge schoolweging gaan het meest gebukt onder het lerarentekort. Ondanks de inzet van achterstandsmiddelen is de (bevoegde) leraar-leerlingratio daar hoger dan op scholen met een lage weging. Deze ratio is het hoogst in Amsterdam-Noord.

Figuur 11. Percentage lerarentekort naar schoolweging

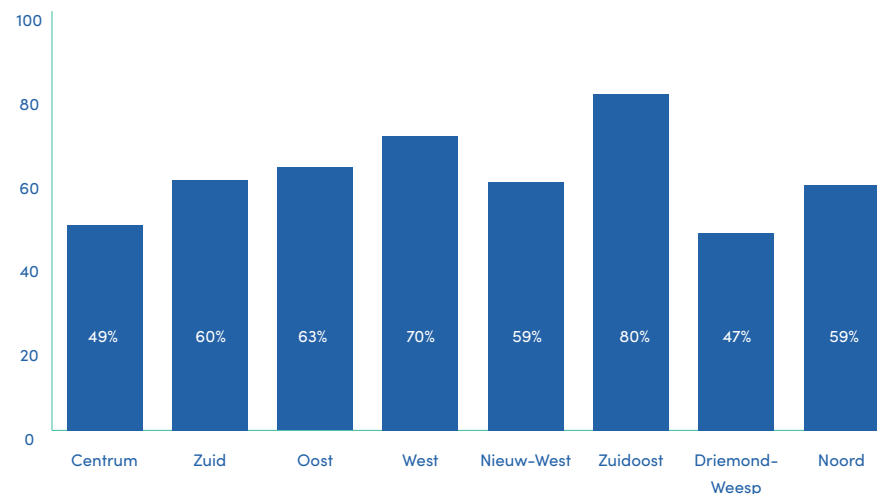
Bron: BBO, lerarenmonitor

Schoolgewicht

Voltijd- en deeltijdbanen

De stad vertoont grote verschillen in het aantal voltijdleerkrachten. De door leraren veel genoemde flexibilisering van arbeidstijden kan bijdragen aan het stimuleren om meer uren te werken. In het sbo is de gemiddelde werktijdfactor hoger dan in het regulier basisonderwijs.

Figuur 12. Aantal leraren met 0,8 fte of meer in 2022

Bron: Samengesteld met data van de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO)

Schoolleiderstekort

In Amsterdam is er al langere tijd een tekort aan schoolleiders. In de zomer van 2023 is een Lerarenagenda opgesteld, met daarin maatregelen om het lerarentekort en schoolleiderstekort aan te pakken.

Over kleine scholen

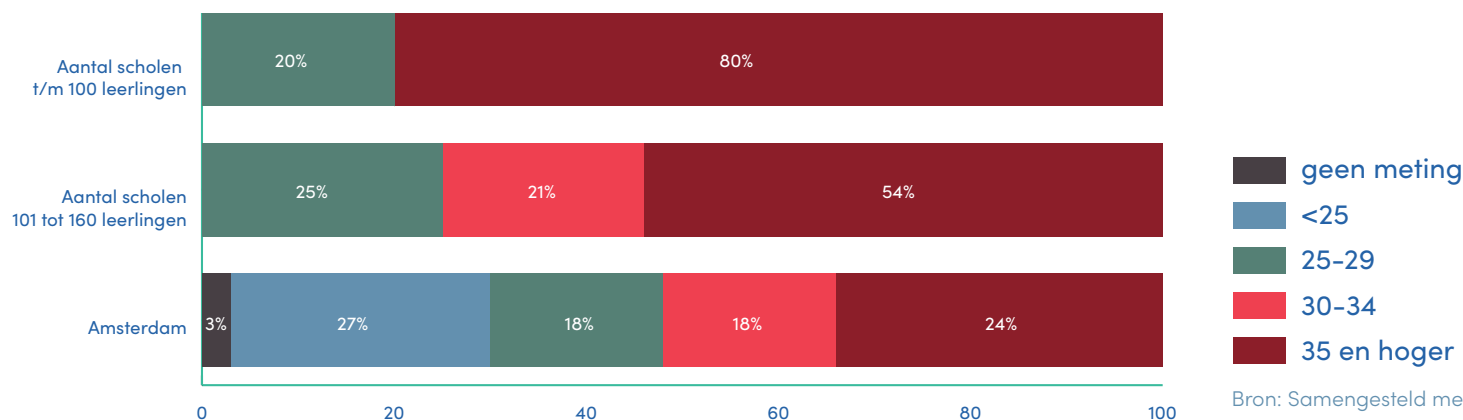
Kleine en zeer kleine scholen

33 Amsterdamse scholen hebben minder leerlingen dan de instandhoudingsnorm van 195. 28 scholen zijn kleiner dan 160 leerlingen, 5 kleiner dan 100 leerlingen. De schoolbesturen die verenigd zijn in BBO hebben afgesproken te kleine vestigingen te sluiten, omdat kleine scholen kwetsbaarder zijn dan grote.

Hogere schoolweging

De kleine scholen hebben gemiddeld een hogere schoolweging dan de gemiddelde Amsterdamse school. Deze scholen hebben een hoger risico op achterstanden. In de hele stad heeft ongeveer een derde van de scholen een weging in het hoogste segment (35 en hoger). Van scholen met minder dan 160 leerlingen heeft meer dan de helft die weging. Van scholen kleiner dan 100 leerlingen heeft 4 op de 5 scholen de hoogste weging. Meer dan de helft van deze kleine scholen telt meer leerlingen met een migratie-achtergrond dan de gemiddelde Amsterdamse basisschool.

Figuur 13. Schoolweging 2021-2022

Achterstand in begrijpend lezen

Op de gemiddelde kleine school is er een structurele achterstand bij begrijpend lezen ten opzichte van de gemiddelde Amsterdamse school. Landelijk lijkt de vertraging door covid op het gebied van begrijpend lezen ingehaald. Voor de zeer kleine scholen in Amsterdam lijkt dat nog niet het geval. De referentieniveaus voor taalvaardigheid geven een vergelijkbaar beeld.

VO-advisering op kleine scholen

Op de gemiddelde Amsterdamse school is de kans op een VO-advies dat uitzicht biedt op een theoretische schoolloopbaan groter dan op een kleine school. De kans is het kleinst op een school kleiner dan 100 leerlingen. Dit is verklaarbaar door het gemiddeld hogere schoolgewicht en dus de beginsituatie bij de entree op de basisschool.

Figuur 14. Schoolweging 2021-2022

	vmbo	havo	havo/vwo	vwo
Amsterdam	41%	13%	15%	29%
Scholen <160	53%	14%	11%	17%
Scholen <100	71%	6%	5%	11%

Bron: Samengesteld met data van de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO)

Meer TLV's

Volgens het samenwerkingsverband passend onderwijs vragen kleine(re) scholen relatief vaker een toelaatbaarheidsverklaring voor gespecialiseerd onderwijs dan een grote(re) school.

Bron: Samengesteld met data van de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO)

Over huisvesting

Onderhoud huisvesting

Door de ontwikkeling van leerlingenaantallen zijn sommige scholen te klein gehuisvest, of juist te groot. Dit is zichtbaar in leegstand en moeilijke bekostiging van het onderhoud. Een deel van de schoolgebouwen in Amsterdam kampt met klimaatproblemen. De gemeente Amsterdam werkt via het programma Gezonde Schoolgebouwen Amsterdam aan het verbeteren van het binnenklimaat. Tussen 2015-2023 is op 114 scholen voor PO en SO het ventilatiesysteem verbeterd. De aanpak duurt voort.

Figuur 7. VO-advies 2022 per stadsdeel

	Aantal besturen (20 respondenten)	Betreft aantal schoolgebouwen
Klimaatproblemen	14	57
Grote onderhoudsproblemen	13	49
Gebouw te klein	12	12
Gebouw te groot/leegstand	13	13

Bron: Schriftelijke vragenlijst voor bestuurders

Uitbreiding voor Familiescholen

Uit de evaluatie van de eerste Familiescholen blijkt dat deze aanpak z'n vruchten afwerpt en om uitbreiding vraagt. Een familieschool richt zich op het versterken van ontwikkelkansen van kinderen en hun ouders. De familieschool werkt daarom samen met maatschappelijke instellingen op verschillende beleidsterreinen. Doel is een brede ondersteuning geven aan het hele gezin. In de periode 2023-2027 kunnen ruim 35 scholen zich tot familieschool ontwikkelen. Daarnaast is er om verschillende redenen veel animo voor IKC-ontwikkeling. In een Integraal Kind Centrum (IKC) is onderwijs, opvang en welzijn voor kinderen van 0 tot 13 jaar samengevoegd. Het aantal neemt toe en richt zich vaak ook op passend zorgaanbod om inclusief onderwijs te bevorderen, waardoor minder kinderen de stap naar het s(b)o hoeven maken.

Conclusies en ambities

Uit deze Staat trekken we als BBO een aantal conclusies die we prioriteit geven en waar we ambities aan koppelen. Deze ambities zijn in lijn met onze strategische doelen en met de recent opgestelde Onderwijsambities Amsterdam. Het is de concrete opdracht voor ons als BBO dat we de ambities samen met onze partners oppakken en gebruiken als startpunt voor verdere dialoog en verbeteringen. De ambities maken deel uit van onze cyclische evaluatie en vormen de basis van onze nieuwe strategische agenda voor de komende jaren. Zo helpt deze Staat ons het onderwijs voor Amsterdamse leerlingen verder te ontwikkelen, zoals te zien is op vele plekken in de stad.

Strategisch doel 880:

Gelijke kansen bieden aan alle kinderen die in Amsterdam onderwijs volgen

Doel 1. Gelijke kansen voor het jonge kind (0-6 jaar) vergroten

Conclusie

De kansen voor de toekomstige generatie staan onder druk, gezien de zorgen rond het jonge kind. De ontwikkeling van het jonge kind heeft grote invloed op hoe de leerling zich op latere leeftijd ontwikkelt.

Ambitie

- Met onze samenwerkingspartners in opvang, gespecialiseerd onderwijs en jeugdzorg willen we de deelname aan Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE) vergroten, omdat dit een bewezen effectieve methode is om te werken aan betere kansen voor kinderen. Een doorgaande lijn tussen VVE en school is essentieel.
- We gaan van pilots naar een duurzame aanpak. Bestaande pilots en onderzoeken op het gebied van zorg & onderwijs volgen en monitoren we. We verzamelen de effectieve methoden en behaalde successen, waarna we deze integreren in een uitgebreide, langdurige strategie voor de ondersteuning van jonge kinderen.
- We zorgen voor een groei in lerend vermogen en expertise rondom de ontwikkeling van het jonge kind in een grootstedelijke context.

Doel 2. Meer gelijke kansen voor ouders & kinderen en meer inclusie

Conclusie

Uit het onderzoek blijkt dat Integrale Kindcentra (IKC's) met een doorgaande lijn van 0-13 jaar en familiescholen effectieve middelen zijn om ouders en kinderen in een vroeg stadium aan een ontwikkelomgeving te verbinden. Zulke vormen van samenwerken bevorderen kansgelijkheid en, indien geïntegreerd met zorgaanbod, inclusiever onderwijs.

Ambitie

- We willen dat jonge kinderen (0-4 jaar) en hun ouders actiever bij het onderwijs betrokken zijn. We voelen ons hier verantwoordelijk voor en willen daarom de samenwerking met partners versterken. Het opzetten van samenwerkingsvormen met een doorgaande lijn van 0-13, waaronder IKC's met zorgaanbod en familiescholen, wordt ervaren als een van de geschikte oplossingsrichtingen. Om te slagen is hiervoor passende huisvesting nodig (zie doel 8).
- We sluiten aan bij de ingezette koers van het samenwerkingsverband op het gebied van inclusieve scholen. Zo streven we naar minder verwijzingen naar het speciaal (basis)onderwijs.

Strategisch doel BBO:

Een permanente opdracht om de kwaliteit van het onderwijs op peil te houden en te verbeteren

Doel 3. Meer leergroei en hogere opbrengst bij begrijpend lezen en overige basisvaardigheden

Conclusie

Hoewel de leervertraging vanwege de pandemie grotendeels is ingehaald en de leergroei in Amsterdam nu vergelijkbaar is met het landelijk gemiddelde, is er nog steeds een hoger percentage Amsterdamse leerlingen dat het gewenste niveau in basisvaardigheden, waaronder begrijpend lezen, niet bereikt.

Ambitie

- Het is essentieel dat elke leerling aan het einde van de basisschoolperiode minstens leesniveau 1F behaalt. Het aantal leerlingen met leesniveau 2F, dat al een aantal jaar op rij daalt, moet weer toenemen. Meer leergroei is nodig om de referentieniveaus te behalen.
- BBO wil dat de verschillen in leergroei tussen scholen kleiner worden. Daarom ondersteunen we de scholen die dat nodig hebben. Hierbij werken we evidence based en evidence informed. Op basis van onderzoek komen we tot een kwaliteitskader en bewezen werkbare interventies op het gebied van leergroei en leerplezier die alle scholen kunnen toepassen. We maken onder andere gebruik van de kennisinfrastructuur van het Onderwijskennis Netwerk Amsterdam (ONA), waarin ook de twee Amsterdamse universiteiten vertegenwoordigd zijn.

Doel 4. Mentaal en fysiek welzijn verbeteren

Conclusie

Het mentale welzijn van leerlingen staat onder druk, zowel bij het jonge kind als in de basisschoolleeftijd. De jeugdhulpverlening door de Ouder- en Kindteams (OKT's) sluit nog onvoldoende aan op de wensen van de school. Een aanzienlijk deel van de Amsterdamse leerlingen voldoet niet aan de beweegrichtlijnen.

Ambitie

- Om het mentale welzijn van leerlingen te verbeteren, is een brede kwaliteitsontwikkeling nodig op meerdere gebieden. We zetten in op de al lopende pilots en wijkinitiatieven voor ondersteuning rond de school. Dit willen we samen met de Ouder- en Kindteams (OKT's) vormgeven en verbeteren.
- We willen toe naar 20% meer bewegen, door bewegingsactiviteiten systematisch te integreren in het onderwijs. Ook werken we aan professionalisering van vakleerkrachten met intercollegiale consultatie.

Doel 5. Werken aan een evenwichtig scholenpalet

Conclusie

Uit de Staat blijkt dat kleine en zeer kleine scholen kwetsbaarder zijn dan grotere scholen als het gaat om kwaliteit. Deze scholen hebben gemiddeld een hogere schoolweging dan de gemiddelde Amsterdamse school en daarmee een hoger risico op achterstanden, en hebben meer last van het lerarentekort. Ook kleine besturen blijken wat betreft kwaliteit kwetsbaarder te zijn. Om deze reden heeft BBO sinds 2020 ingezet op het sluiten van te kleine scholen, en zijn er sindsdien tien scholen gesloten. In dezelfde periode, in 2022, zijn er vijf nieuwe scholen opgericht door nieuwe besturen. In de afgelopen tien jaar is het aantal PO-scholen in Amsterdam met één afgenomen.

Ambitie

- BBO zet zich in om het aantal kleine, kwetsbare scholen te verminderen. In de gebiedssessies maken we met elkaar een integrale afweging rondom het al dan niet open houden van kleine kwetsbare scholen. Op basis van data over leerlingaantallen, leerlingprognoses en ontwikkelingen in het gebied bepalen we wat het toekomstig aanbod moet zijn en wat dit betekent voor de huidige scholen in het gebied.
- Als BBO zetten we het onderwerp kleine besturen op de agenda. We onderzoeken met elkaar hoe we elkaar hierin als besturen kunnen helpen en bepalen een strategie om het aantal te verminderen.
- Initiatieven voor nieuwe scholen willen we koppelen aan een bestaand bestuur.

Strategisch doel 880:

Voorbereid zijn op nieuwe ontwikkelingen en eisen die het onderwijs stelt aan de medewerkers, alsmede het hoofd bieden aan het nijpende lerarentekort

Doel 6. Instroom vergroten en personeel behouden

Conclusie

Het totale pakket aan maatregelen ter beperking van het lerarentekort lijkt effect te hebben en het tekort enigszins te dempen. De zij-instroom is effectief en wordt breed ingezet, met gemiddeld 120 zij-instromers per jaar sinds 2020.

Ambitie

- We zetten de ingeslagen weg vanuit de lerarenagenda en de onderwijsregio voort.
- Om de inzet van zij-instromers blijvend te verankeren zetten we in op goede begeleiding van zij-instromers. We monitoren het behoud van zij-instromers.
- De ambitie om geen externe medewerkers meer in te huren die voor de klas staan, werken we verder uit.
- We zetten in op het aantrekken en behouden van voldoende schoolleiders.

Doel 7. Flexibeler en beter passend opleiden van leerkrachten

Conclusie

Er is een langdurige wens binnen het onderwijs om de opleidingen op de pabo's flexibeler te maken, vooral voor onderwijsassistenten die wel bekwaam zijn maar nog niet bevoegd. Bovendien is er een noodzaak om toekomstige leerkrachten beter voor te bereiden op uitdagingen in gedrag en passend onderwijs. De hierop gerichte veranderingen bij de opleidingen lijken onvoldoende te leiden tot het gewenste resultaat.

Ambitie

- Vanuit de Lerarenagenda onderzoeken we in 2024 samen met pabo's en andere opleidingsinstituten wat er nodig is om de opleidingen tot leerkracht te flexibiliseren en meer aan te passen aan de Amsterdamse onderwijspraktijk. We gaan onder andere in gesprek over het verkort of versneld opleiden van onderwijsassistenten.

Strategisch doel 880:

Zorgdragen voor voldoende schoolgebouwen van goede kwaliteit voor nu en voor de toekomst

Doel 8. Passende huisvesting voor inclusief onderwijs

Conclusie

Uit het onderzoek blijkt dat Integrale Kindcentra (IKC's) met een doorgaande lijn van 0-13 jaar en familiescholen effectieve middelen zijn om ouders en kinderen in een vroeg stadium aan een ontwikkelomgeving te verbinden. Zulke vormen van samenwerken bevorderen kansgelijkheid en, indien geïntegreerd met zorgaanbod, inclusiever onderwijs.

Ambitie

- BBO zet in op inclusief onderwijs met een doorgaande lijn 0-13, onder andere via samenwerkingsvormen als IKC's en familiescholen (zie doel 2). Dit vraagt om passende huisvesting. We sluiten hiermee aan bij de ambities uit het Integraal Huisvestingsplan (IHP).

bbo

Auteur en samensteller
Rob Naarden

Eindredactie en vormgeving
Huis Communicatie

©BBO 2023

De Staat van het Amsterdamse primair onderwijs 2023 is opgesteld in opdracht van het Breed Bestuurlijk Overleg Amsterdam, onder supervisie van hun kwaliteitscommissie. De volledige versie van het onderzoek is te vinden op www.bboamsterdam.nl

